

Májmohák törzse – *Marchantiophyta* (*Hepat(ic)ophyta*)

Telepes (differenciált telepű) májmohák osztálya – *Marchantiopsida*

Csillagos májmohák rendje – *Marchantiales*

Csillagos májmohák rendje – *Marchantiales*

Ide lapos szalagszerű telepű fajok tartoznak, ahol a villásan elágazó, vastag telep belül erősen differenciált, benne munkamegosztást és többféle funkciójú réteget figyelhetünk meg. A telep felső rétegében a külvilágtól bőrszövszerű sejtréteggel, egymástól vékony fallal elválasztott légkamrák találhatók, amelyek tetejükön egy kürtőszerű nyíláson át összeköttetésben vannak a külvilággal (légcseres-kapu). A légcseres-kapukat körülvevő sejtek által alkotott mintázat igen változatos lehet, gyakran fajspecifikus bélyeg. A kamrákban levő asszimiláló sejtek végzik a telep fotoszintézisének jelentős hányadát és látják el tápanyaggal a többi teleprészt. A kamrák alatti rétegben nagy víztartó és raktározott olajat tartó sejtek vannak. Az alsó, bőrszövszerű sejtrétegről viszont egysejtű rizoidok és soksejtű pikkelyszőrök erednek, amelyek a telep rögzítését és a víz vezetését végzik a hajszálcsovésség elvének megfelelően.

A májmohák nem magas fajszámú csoportja. Sajnos a legnagyobb termetű és legismertebb fajok miatt (például csillagos-májmoha) a májmohákról alkotott kép a szalagos teleptesttel azonosul, pedig a májmohák zöme leveles taxon!

A telepeken az ivarszervek általában nem magányosan, hanem nagy és összetett ivarszervtartókon (receptákulum) fejlődnek. Ezek változatos alakja taxononként különböző lehet. Egyes fajoknál ivarszervtartók csak a női nem esetében alakulnak ki, vagy teljesen hiányoznak. Utóbbi esetben az ivarszervek közvetlenül a telep felszínén helyezkednek el, a sporofiton talpa és nyele hiányzik, a spórák pedig a telepbe süllyedt tokban fejlődnek.

A spóratokban a fejlődő elatéra:spóra arány 1:4, toknyél gyakorlatilag nincs (igen rövid), a tok felnyílása szabálytalan.

Az ide tartozó gyakoribb fajok mind nagy termetűek, vaskos, húsos telepekkel. Legismertebb fajunk a szinte kozmopolita és pionír elterjedésű, fiatalon kör alakú rozettákban, később az egész aljzatot beborító rétegben fejlődő **csillagos májmoha** (*Marchantia polymorpha*).

Csillagos májmoha – *Marchantia polymorpha*

A változékony megjelenésű és méretű telep általában sötétzöld, széles szalag alakú. A telepek 10-20 cm nagyságúak, a telepkarójok szélessége 1(-1,5) cm körüli. A gazdagon elágazó telep hossz tengelyében sokszor végigfut egy feketés rajzolat és a telep felszíne rombusz-alakúan vagy megnyúlt hatszögletűen terecskézett (légkamrák!). Ezek mindegyikének közepén található légcsereskapuk is jól észrevehetően sötét rajzolatúak, aprók, pontszerűek. A légcseres-kapuk négy egymás fölött álló, hordószerű sejtgyűrűből állnak, kürtőszerű belsejükben négy fogszerű kidudorodással, alattuk a légkamrák helyezkednek el, melyekben a fotoszintetizáló sejtek 3-5 sejtből álló filamentumokat alkotnak.

Kétlaki moha, a női ivarú egyedek csillag-alakban hajlott hengeres karéjú, a hím ivarúak pajzs alakú receptákulumaikról ismerhetők fel. A pajzs alakú hím receptákulumok felső felszínébe süllyedve találjuk az antherídiumokat. A csillag alakú női receptákulumok hónaljában ülő archegoniumok ill. ülő spóratartó tokok vannak, a spóraszóró fonalak sárgák.

A telep felszínén serlegszerű rügykosárcák találhatóak, bennük soksejtű gemmákkal. Szerencsés esetben hogyha egy esőcsepp éppen beleesik, a rügyecskék akár több tíz centiméter távolságra

szanaszét szóródnak és belőlük új mohanövény fejlődik. Terjesztésükben azonban szerepet játszhatnak a telepeken élő vagy ott táplálékot kereső apró élőlények is: több alkalommal megfigyeltek lábaikhoz tapadt gemmákat cipelő atkákat.

Kétlaki telepei gyakran pionírok a legkülönbözőfélébb nedves aljzatokon: nedves talajon, árkokban, árnyas téglafalakon, kutakban, udvarokon, láptalajokon. Kedveli a nitrogénben gazdag, árnyas és esetenként a bolygatott helyeket. Társulásközömbös, gyakran pionír, kozmopolita faj. Nálunk az egész országban elterjedt, hegy- és domvidékeinken gyakoribb.